

Matajur

GLASILO BENEŠKIH SLOVENCEV

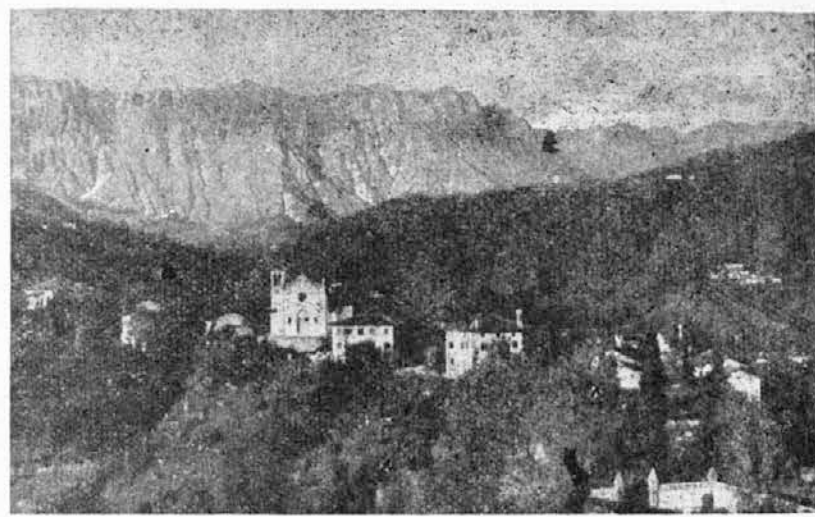
Lit. 25.—

VIDEM, 16. - 31. MAJA 1954.

Leto V. — Štev. 89

UREDNIŠTVO in UPRAVA via Mazzini, 10 - Videm-Udine

Naročnina: letna 500.— ltr, 6 mesečna 300.— ltr.

Drugi kongres Demokratične fronte Slovencev v Italiji

Preimenovanje organizacije v Socialistično fronto Slovencev v Italiji

Dne 2. maja se je vršil v Gorici drugi kongres DFS, kjer so se zbrali 125 delegatov iz vseh krajev Italijanske Slovenije. Prišla je tudi delegacija OF iz Trsta ter zastopniki koroških Slovencev. Prišli so tudi slovenski in italijanski novinarji ter fotoreporterji.

Poslopje, v katerem je kongresna dvorana, je bilo že na vstopu močno zastraženo od policije, vendar pa ves čas trajanja kongresa ni prišlo do kakršnih incidentov. Dvorana je imela resen videz in je že na zunaj pokazala, da se zbira v njej zastopniki zamejskih Slovencev na resen pomenek.

Kongres je otvoril dosedanjí predsednik DFS dr. Lambert Mermolja, ki je že dolgo let v središču politične in kulturne borbe goriških Slovencev. V kratkem nagovoru se je najprej spomnil pokojnih članov Izvršnega odbora DFS, ki so jih vsi prisotni počastili z enominutnim molkom.

Dr. Mermolja je nato poudaril, da: »Čas hiti in se tudi razmere spreminjajo. Če na predkongresnih sestankih se je pokazala potreba po sodelovanju z italijanskimi socialističnimi silami za ustvaritev socialističnih družbenih odnosov. Spoznali smo, da bomo samo po tej poti prišli do naših najosnovnejših pravic in do prave enakopravnosti naše narodne manjšine. V tem smislu želimo čisto uspeha današnjemu drugemu kongresu.«

Delegati so s ploskanjem pozdravili Predsednikove besede in sprejeli tudi njegov predlog za petčlansko delovno Predsedstvo, ki mu je načeloval občinski odbornik Tomšič Andrej iz Sovodenj.

Po imenovanju verifikacijske komisije in zapisničarjev je predsednik kongresa podal besedo političnemu tajniku DFS Viljemu Nanutu, ki je v izčrpnem referatu podal pregled preteklega in perspektive bodočega dela.

Po tem poročilu je prinesel pozdrave dr. Franci Zwitter za Slovensko Koro-

ško. Za njim je prinesel pozdrave v imenu tržaških Slovencev predsednik tržaške OF, Franc Štoka.

Sledila je obsežna diskusija na politično in organizacijsko poročilo tajnika Viljema Nanuta, v kateri je občinski svetnik iz Gorice Bogomil Pavlin govoril o borbi DFS na gospodarskem polju, o prosti ceni, davkih, prometu deželne avtonomije in zastopanju Slovencev. Za njim je Tedoldi Vojmir govoril o gospodarskem in kulturnem položaju v Beneški Sloveniji, Ivo Marinčič pa je govoril o važnosti slovenskega tiska, Dorica Makuc je govorila o gospodarski borbi slovenskega delavstva v Trzinu (Monfalcone) in o borbi briških kmečkih najemnikov ter o sindikalnem vprašanju. Kot zadnji se je oglasil v diskusiji Černe Miladin, ki je govoril o velikem pomenu prosvetnega dela za zamejske Slovence.

Nato je predsednik kongresa Andrej Tomšič pozval prisotne delegate naj se izjavijo, če so za preimenovanje Demokratične fronte Slovencev v Socialistično fronto Slovencev v Italiji. Vsi delegati so predlog soglasno sprejeli. Sledile so volitve novega glavnega odbora, za katerega je bilo predlaganih 50 delegatov, ki so bili vsi izvoljeni in mnogi izmed njih celo soglasno, kakor je poznave ugotovila volilna komisija, ki je povedala, da je bilo oddanih 123 veljavnih glasov. V glavni odbor je bilo izvoljenih tudi pet beneških Slovencev.

Nato je bila prečitana zaključna resolucija kongresa, ki so jo vsi navzoči soglasno sprejeli.

Pred zaključkom kongresnega dela, ki je trajalo tri in pol ure, je članica delovnega predsedstva, Malka Mikluž iz Pevne pri Gorici predlagala enominutni molk v počastitev spomina vseh tistih partizanskih borcev, ki so prav na te dni pred devetimi leti padli v borbi za našo osvoboditev.

gospodarstva. Narod, ki je gospodarsko trden, je mnogo bolj odporen proti raznarodovalnim spletkam, kot pa narod, ki je gospodarsko na tleh. Naše gospodarstvo pa je izredno slabo. Večina naših ljudi lahko zasluži kosček kruha samo v inozemstvu. Boda narašča iz leta v leto in zato se ljudje izseljujejo. V povojnih letih je odšla v tujino za stalno ali začasno skoraj ena tretjina naših ljudi iz Beneške Slovenije. Razumeči

Novi načrt za izseljeništvo

Francoski poslanec Pierre Schnaiter, ki je bil po nalogu Evropskega sveta na študijskem potovanju v Italiji, da bi tu proučil probleme preoblikovanosti, je na neki tiskovni konferenci govoril o rezultatih svojega poizvedovanja. Te rezultate bo v posebnem poročilu javil Evropskemu svetu, kateri to podvzel potrebne mere za rešitev tega problema. Schnaiter se je sestel z italijanskimi ministri Medici, Vigorelli, Campilli in s podtajnikom za izseljeništvo Dominedo-jem. Razgovorjal se je tudi z visokimi vladi in funkcionarji, ter obiskal nekatere predele Italije, zlasti južne pokrajine. Ko se je prepiral o temi, ki vlada v Italiji, je Schnaiter izjavil, da je potreba izdelati poseben načrt za evropsko izseljevanje in je v tem smislu stavil Evropskemu svetu svoje predloge, po

moramo torej, da, če se beneški Slovenci ne udeležujejo v večji meri borbe za priznanje svojih narodnostnih pravic, je to predvsem posledica njihovega katastrofalnega gospodarskega položaja, ker nikakor ne morejo postaviti borbe za manjšinske pravice pred borbo za vsakdanji kruh.

Državne oblasti bi morale priti na pomoč našemu ljudstvu z olajšavami pri nakupu živine, z znižanjem davkov in z ukrepi za zavarovanje poljedelcev, z ustanovitvijo kakšne industrije, ki bi dala našim ljudem dopolnilni zaslužek.

Ko je bila Beneška Slovenija leta 1866 priključena k Italiji, je imela cvetoče gospodarstvo in čeprav takrat ni bilo cest, telefona, električne luči ter prometnih sredstev, se je prebivalstvo stalno množilo. Takrat je le malo naših ljudi odhajalo v inozemstvo, danes pa morajo v tujino celo naše žene.

Iz zgoraj navedenega je jasno razvidno, je zaključil Vojmir Tedoldi, da se pri nas razmere ne bodo izboljšale, dokler bodo v Rimu in v Vienu na oblasti tisti, ki so odgovorni za našo krizo. Izboljšanje bo lahko prišlo le, kadar bo tudi v Italiji zmagal socializem, ki bo po vsej državi in tudi pri nas začel izvajati socialistični program za gospodarski in kulturni dvig ljudstva v splošni enakopravnosti.

Iz posebnega statuta za Valdaosta

Izjema in šolska ureditev

Art. 38. Nella Valle d'Aosta la lingua francese è parificata a quella italiana.

Gli atti pubblici possono essere redatti nell'una e nell'altra lingua, eccettuati i provvedimenti dell'autorità giudiziaria, i quali sono redatti in lingua italiana.

Le amministrazioni statali assumono in servizio nella Valle possibilmente funzionari originari della Regione o che conoscano la lingua francese.

Art. 39. Nelle scuole di ogni ordine e grado, dipendenti dalla Regione, all'insegnamento della lingua francese è dedicato un numero di ore settimanali pari a quello della lingua italiana.

L'insegnamento di alcune materie può essere impartito in lingua francese.

Art. 40. L'insegnamento delle varie materie è disciplinato dalle norme e dai programmi in vigore nello Stato, con gli opportuni adattamenti alle necessità locali.

Tali adattamenti, nonché le materie

che possono essere insegnate in lingua francese, sono approvati e resi esecutivi, sentite le Commissioni miste composte dai rappresentanti del Ministero della pubblica istruzione, di rappresentanti del Consiglio della Valle e di rappresentanti degli insegnanti.

Po slovensko se ti člani glasijo:

Člen 38. V dolini Aosta je francoski jezik enakopraven z italijanskim.

Javne listine so lahko izdelane v enem ali drugem jeziku, razen odlokov sodnih oblasti, ki morajo biti pisani v italijanski.

Državni upravni uradi morajo prevzeti v službo v Dolini po možnosti uradnike iz te dežele, ali ki poznajo francoski jezik.

Člen 39. V šolah vseh vrst in stopenj, ki so odvisne od Dežele, je treba posvetiti pouku francoskega jezika enako številu ur na teden, kot pouku italijanskega jezika.

Pouk nekaterih predmetov se lahko izvršuje v francoskem jeziku.

Člen 40. Pouk posameznih predmetov je urejen po pravilih in programih, ki so veljavni v državi, s prilagoditvami, ki jih narekujejo krajevne potrebe.

Take prilagoditve, kakor tudi učna snov, ki se jo lahko poučuje v francoščini, se odobrijo in se jih lahko izvede potem, ko so se o tem izrekle mešane komisije sestavljene iz zastopnikov ministrstva za šolstvo, zastopnikov deželnega sveta Doline in zastopnikov učiteljstva.

Taki predpisi bi veljali tudi pri nas, če bi bila izvedena deželna avtonomija, kar so jo aplicirali v Valdaosti. Po našta uradih, v naših šolah, bi ne bilo več ne učnikov, ne učiteljev iz Južne Italije, ampak bi bili tu zaposleni domačini. Če bi se tega zavedali intelektualci in zlasti na stotine naših brezposelnih učiteljev, ki se tako krčevito branijo podpretno našo borbo za dosego jezikovnih pravic bi se marsikaj spremenilo.

Dajte avtonomijo našemu ljudstvu

Prebivalstvo Beneške Slovenije odločno nasprotuje kakršni koli obliki centralizacije. Če je imela beneška republika v naših prednikih zveste državljane, se mora zahvaliti, kot smo že večkrat ugotovili, predvsem avtonomni ureditvi, ki jim jo je pustila na vseh področjih.

Beneški Slovenci so sovražili Avstrijo, ne morda zaradi kakšne posebne naklonjenosti do Italije, ampak predvsem zato, ker jim Avstrija ni hotela priznati njihove avtonomije, ker ni hotela juridično priznati njihovih sosedenj, katere je s posebnim odtokom celo razpustila. V Italiji so naši ljudje videli povratek teh svojih starih privilegijev, videli so povratek beneške republike in nič drugega. To je bil eden izmed glavnih vzrokov, ki je vplival leta 1866 na naše ljudi, da so se soglasno pri plebiscitu odločili za Italijo.

Pri tem pa so se temeljito ušli. Še tisto malo kar je Avstrija pustila, je prejšnja in sedanja Italija na vse načine skušala odvzeti. Tipičen primer je odprava slovenskih pridig in pouka vzronauka v materinskem jeziku skoraj po vseh naših vaseh.

Italijanska vlada bi ne smela pozabiti, da so jezikovne pravice nekaj svetega za vsak narod. Zanikati to pravico našemu ljudstvu, ki je bilo vedno tako zvesto italijanski državi, pomeni poleg drugega tudi postaviti se proti naši demokratični ustavi, pomeni ustvariti sumnje pri drugih narodnih manjšinah, ki

živijo v sklopu italijanske republike. Ni brez pomena če vidimo na Južnem Tirolskem znake separatizma. Neiško prebivalstvo dotične dežele, ki je prav kukor mi okusilo 25 let fašistične vladavine, vidi da se čela v našem primeru veliko krivico, ki bi jo lahko enkrat pozneje raztegnili tudi na njihovo deželo, katera danes uživa precej obsežno avtonomijo in številne jezikovne pravice. Takaka zaskrbljenost vlada tudi med Francozi v Valdaosti.

Jezikovne pravice so zajamčene v ustavi za vse narodne manjšine Italije, brez kakršne koli razlike. V našem primeru pa ti predpisi niso bili izvedeni. Zakaj? Merda zato, ker pri nas še ni težnje po separatizmu, kot se pojavlja med Nemci v Južnem Tirolu in v Valdaosti. Toda ne smete pozabiti, da se separatizem pojavi prav today, ko se nekemu narodu zanikajo njegove jezikovne pravice in tipičen primer, odnosno dokaz, nudi za to prav naše ljudstvo, ki se je uprlo Avstriji zaradi tega vzroka.

Dajte nam torej tisto, do česar imamo pravico. Ne zanikajte narodu, ki je vedno tako zvesto služil državi in izpolnjeval njene zakone, pravico do avtonomije, ki mu je bila rekoč po Avstriji odvzeta. Pustite, da svobodno razvija svojo kulturo in dajte mu pouk v materinščini po njegovih šolah, če hočete, da ne bodo tudi druge manjšinske skupine začele sumiti in se bati, da se kaj takega jutri ne zgodi tudi z njimi.

Rudarji z neurejenim položajem v Belgiji

Vodstvo nekaterih rudnikov v Belgiji je vzelo na delo nekatere delavce iz naših krajev, ki so prišli tja s turističnim potnim listom, čisto izdarim na povabilo tistega rudnika, v katerem so dotični izseljenci že prej delali, ali pa je v njem zaposlen kakšen njihov sorodnik ali prijatelj, ki je dal njihove naslove rudniški upravi.

Vodstvo rudnika je reguliralo položaj delavca, ki je prišel tja kot turist, posluščujoč se pri tem tako imenovanega nujnega postopka. Tak način izseljevanja je precej škodljiv delavcu izseljencu, ker ne spada v okvir sporazumov, ki so bili sklenjeni med dvema državama in ga postavlja v neomreženo odvisnost njegovega podjetnika, ki ga vsaj za eno leto ne vežejo dolžnosti delovne pogodbe.

Zato naj zainteresirani ne nasedajo take vrste vabilom in naj ne pozabijo, da je nereden izseljenec vedno in povsod podvržen težkim neprilikam, razočaranjem in raznovrstnim več ali manj očitnim oblikam izkoriščanja.

Pripravljalni zavod za izseljence v Parizu

UNESCO je v Parizu organizirala mednarodni zavod za vzgojo delavcev. Stevilna priporočila glede na pripravo in izvežbanje izseljencev so bila tu izdelana in so jih poslali na Mednarodni urad za delo. Ta priporočila polagajo veliko važnost v psihološko pripravo, tako izseljenec samih, kot prebivalstva pri katerih naj bi ti našli zaposlitev in poudarjajo njeno potrebo. Še posebno predlagajo, da ko se bodo skupine delavcev preselile iz ene dežele v drugo, da bi jih zaposlili v nekem že naprej določenem kraju, naj Mednarodni urad za delo vsakokrat o tem obvesti sindikate dežele, ki jih bo sprejela in naj jim predači važnost predhodne priprave ne samo za izseljenca, ampak tudi za prebivalstvo, ki jih bo sprejelo.

Poročilo zastopnika beneških Slovencev pri diskusiji

Pri diskusiji na politično in organizacijsko poročilo se je na drugem kongresu DFS oglasil tudi zastopnik beneških Slovencev, Tedoldi Vojmir.

Da bo naš drugi kongres, je dejal Tedoldi, bolj uspešen in da to napravi koristne zaključke, se moramo ozreti tudi na Beneško Slovenijo, kjer živi skoraj 60 tisoč naših bratov.

Orisal je težak položaj beneških Slovencev, kjer je vsakdo, ki se postavi v bran narodnih pravic, proglašen za »protidržavne elementa« za »izdajalca domovine« itd. Tam Slovenci še vedno nimajo šol v materinem jeziku in nad 6 tisoč naših otrok mora obiskovati italijanske šole. Ko so beneški Slovenci začeli javno in v okviru DFS terjati svoje narodne pravice in se politično udeleževati, so se oblasti še silneje vrgle na raznarodovanje naše mladine in sedaj skoraj ni vasi, ki ne bi imela italijanskega otroškega vrtca. Matere pošiljajo svoje otroke v te ustanove zaradi kosila, ki ga tam dobijo, medtem ko bi ga doma dostikrat ne imeli. Vsi dobro vemo, da lakota ne pozna meja.

Vojmir Tedoldi je omenil kako v zadnjem času izpiskopavajo šovinisti z raznimi sredstvi tudi duhovno moč cerkve, da bi prej raznarodili beneške Slovence. Pri tem izvajajo hud pritisk tudi na slovenske duhovnike ali pa jih nadomeščajo z italijanskimi.

Vsi vemo tudi, da je obstoj nekega naroda odvisen predvsem od njegovih

NEME

NASILNI SIN PRED TRIBUNALOM

Naši ljudje so po Laškem označeni, da se radi kuestionajo an kaužajo, posebno kar to hre za razdeliti roubu. Učasih to pride zavoj tega do velikih baruf an do velikega odja med bratre. Ejtako te točalo tud u fameji Florjanut iz Nem teklega mjesca febraja, kar so tjeli razdeliti hišo an zemjo. Peter Florjanut e močno otouku bratra Antona an Ivana an kar ne paršla na pomoč njih imati Marija Pikonja, stara 86 let, e joj sin Peter groziu, de jo bo ubou. Zavoj pietepa an gročnj e se muoru Peter Florjanut zagovarjat pred tribunalom, kjer so mu dali tri mjesce an deset dni parafora z usemi olajšavami (benefici deli legge).

GORJANI

AUTOBUS GORJANI - HUMIN - VIDEM

Lansko ljeto so na prošnjo naših ljudi ore ložli korjero, ki iz Gorjan na vozi trikrat po tjehtu u Videm an u Humin. U resnici judje so tjeli, ki na usaki dan vozi, zak' usaki dan to je bizunjo beti povezan s centrom, posebno u tjehtih ljetih, ki zavoj velike burokracije to koverata za usako noč jeti u Videm an Humin. Ospodar od korjere e povjedu, ki u ne more več kuj trikrat po tjehtu voziti, zak' u ne stoji notre s spežani an itako mi ve muoremo simpri štantati.

Ker to je družih dit, ki no bi tjele voziti usaki dan, bal ne mjele končesjon od linije, zakuo dila, ki na jo darži na ne pusti tjelem Mi ne moremo jeti takole indavant. A še no druvo ve muoremo povjedati. Kako te tuo, ki pred kratkem so prjezhe od korjere aumentali. Od Gorjan u Humin, ki u je celč kuj 5 kilometre so aumentali 30 lir za usaki biljet; od Gorjan u Ratnj, ki so kuj 2 kilometra pa 20 lir an od Gorjan u Videm ki so 24 kilometre pa 45 lir. A to nje ne kontrole ta na prjezhe od biljete?

Autoritat na má videti tole rječ an ker to je družih dit, ki no čé to linijo tjeti za voziti usaki dan an za buojši kup, naj jo njim da.

BRDO

DRUE MOŽE TA NA KUMUN

To e simpri judi, k' no se lamentajo k to e mizerja, k' to nje djela, k' tuo e kolpa zavuj teá, k' par nas zemja na e toa an itako indavant. Malo to jih je, k no vjedó u resnici zakuo ve muoremo štantati. Mizerje to e par nas, tuo to e rjes. Djela to nje, ma kea to e kolpa. Tjele ve muoreno jeti ledat, zak' u resnici naša zemja na e boata, kuj to má znati jo šfrutati. Par nas ve mamó velike možnosti za razviti gozdarstvo, ve mamó včde za elektrifikati našo dolino an električni tok ga prodajati planuri, ve mamó nazadnje naše ore, ki no so kogaté minjer. Bal te bó ro mar več fricijative u naših poglaurjih, to bi tjelo dosti reči kambjati, predusem tjeht poglaurjeu, ki so ta ná kumunje. A no se težjelé interesajo kej za risolviti naše ekoromske probleme? A no vjedó, ki par nas to more dosti reči narditi? Ne, nje se ne interesajo, zavuj teá, ki no njemajo majedne kompetence za raješat: kumun. Če ve mi jim naredemo cservacjon, ki no njeso kapavó, no djejo, ki ve tuo djelano za našo propagando za slovejsko propagando, kudoč e s tjeht ve mamó kuisá kuó tu lavi.

Zatuo to koveatá, ki judje no se ne naajta mješati več o tjeht judi an kar na pride okažjon za nou konrej nominati naj se pošje ta na kumun nove može, take može, ki no vjedó kuó so interes: judi an kuó to má narditi za jim pomati.

— Tin Zavaršan —

FOJDA

Naši gorski kraji no nudijo čosti možnosti za razvit turizem par nas. Posebno sadá ki imamo dograjeno cjesto, ki vozi do Cenebole an do Sv. Antona pod Barcom. Sevveda bi bluo potrebno narditi malo propagando an domači čstjerji bi muorli modernizirati njih lokalit. Če pride kajšan u naše gorske vasi ne vje niti kam iti spat. Pretjeklo nedejo je paršla skupina tržaških izletnikov. Zlo so hvalili naše kraje an so jel, ki bi paršli večkrat, če bi bluo urejeno tud za kam jih dat spat. Poljete bi hojile cjele družine na počitnice an tuo bi nam prinčelo sigurno koristi.

IZ NAŠIH VASI

GRMEK

KADAJ BOJO PLAČAL DJELUCE, KI SO DJELALI NA CJESTI?

Kot je našim brakem že znano, smo že enkrat pisali tuo kar sadá čemo prijest našim oblastnikom pred očmi. Tisti djelauci, ki so djelali cjesto, ki bi morala pejati na Gorenje an Dolenje Brdo an Platac, zaman čakajo že mjesce an mjesce, de bi jim plačali tuo kar so zaslužili.

Tisti, ki se vozijo z automobilom, ki so siti usegá an ki imajo za jeram dučo pouno pod nosám al se ne zmislijo na lačne ljudi, ki jim douh raste po butigah. Prau bi bluo an ne samo prau, am-

ga bi bla tud doužnost oblastnikou našega kamuna, de bi buj branili interese naših ljudi an de bi ne pustil brusit naših djelaucou od viderskih modrijanou!

GRMEK — U petak 7. maja se je za večno ločju tega sveta naš vaščan dvainosemdesetletni Jožef Rutar, po domače Brežan.

Pogreb je bu u Ljesah u nedejo poudne.

ZVERINAC — Tud u naši vasi je smutna kosa pobrala svojo žrtvu. U nedejo 9. maja se je za večno zaparila oči naša parljubljena vaščanka Bukovac Marjuta - Simanova, stara 72 let. Pogreb je bu 11. maja u Ljesah. Družini naj gre naše iskreno sožalje!

TAMORJAN

30 MILIJONOU LIR ZA VODOVOD

Nje dougo od tega, ki so občesti poblastile naš kamun, de lahko nardi an mutuo za trideset milijonou lir za zgradit vodovod za vasi Montina, Ronke, Tejan an Skrila. Djelo boju začel drug mjesec an boju zaposlil 60 djelaucou za cjelo ljeto.

PODBONESEC

NAS KAMUN JE ZASU' TUD LJETOS U DOUH

Cassa Depositi e Prestiti iz Rima je sklenila, de bo dala našemu kamunu en milijon lir posojila za kriti deficit bilance, ki ga je nardil lansko ljeto. Par nas ljudje zlo kumrajo, ker tuo re parvikrat, de je zašú kamun u douh an je muorau prosit za posjilo. Douh je sevveda trjeba plačat donás al jutri an če bo šlo tuo takuo naprej, to douh nimar luj narašču an potlé kadoú ga bo plaču. Naj ne misli kamun, de bo povišu nam dauke za plačat dogouve, mi plačuvamo že preveč visoke. Če ne muore priti skuoz naj da daržava podpuoro, takuo kot jo daja drugim kamunem dol po Laškem.

DREKA

Agrarni konzorcij an siemenski krompir

Ljetosnjo pomlad je »Corsorio Agrario Provinciale« (Pokrajinski agrarni konzorcij) razdelil med kinete u našem kamunu 150 kuintalou krompirja za sjeme ardeče suorte. Zagotovili so jim, de je tist krompir iz Kanalske dolice (iz okuolice Svetih Višarjev) an zatuo zlo dohtar za sjeme, an takuo so napravili kmetje s konzorcijem kontrat. Kmetje boju muorli u jesen varnit konzorciju 120 kil krompirja za usak kuintal, ki so ga dobil. Čeglih kupčija nje bla tarkaj dobra, so kmetje usedno sparjel kontrat an se obvezal, de boju varil krompir z 20 parstutnim interesom.

REZIJA

Naša folklorna skupina stopila v ENAL

Na letošnjih pomladanskih folklornih nastopih, ki so se vršili v Vidmu, kjer so nastopale furlanske in koroške folklorne skupine, so nastopili tudi Rezijani v svojih narednih nošah. Želi so obilo uspehov. Občinstvo se je še prav posebno navduševalo za naš ples »Rezijankov, ki ga plesamo ob igranju na »ci-tarec«.

Do sedaj je bila naša folklorna skupina sarrostojna, sedaj pa je stopila v ENAL v Vidmu in so ji nadeli ime »Folklorna skupina Kanin« (Gruppo Folkloristico Monte Kanin). Tako bodo Rezijani na prihodnjih folklornih nastopih ki bodo v Celovcu, nastopili skupno s Furlani.

NESRECA PRI DELU

Pretekli teden se je ponesrečil v gozdu 23 letni Butolo Robert iz Osojan, medtem ko je poragal pri vzpenjači, ko

so pošiljali drva v dolino. Ko je vlekli žico se je ta nenadoma zateknila in ga potem močno udarila po desni roki. Na pomoč so mu takoj priskočili delavci, ki so delali v njegovi bližini in poskrbeli za prevoz v huminsko bolnico. Zdravniki so ugotovili, de ima zlomljeno roko in se bo moral zdraviti najmanj mesec dni.

TRGOVEC IZSLEDIL TATU

Fred dnevi sta prišla v pozni nočni uri v hišo trgovca Siega Oderiko v Njivi dva moža in ga prosila naj jima preda nekaj jstvin. Trгоvec je šel takoj v trgovino in ju zadovoljil. Toda drugo jutro je na nemajhno presenečenje ugotovil, da mu je nekdo ukradel iz predala 32.000 lir. Siega je takoj začel iskati tatua in ga je res kmalu izsledil. V našem baru u Reztju je spoznal nenavadnega močnega kupca in ga izročil orožnikom. Pri njem so dobili v žepu ves ukradeni denar.

REZIJSKA FOLKLORNA SKUPINA

SOVODNJE

AL BOJO ODPARLI MINJERO PAR NAS?

Že več časa neka skupina inženirjev raziskuje naše kraje, de bi odkrili ležišča rudin, ki pravijo de obstajajo u Matajurju an u okuolici Časnje blizu Sv. Lenarta. Pravijo, de so na Matajurju ležišča živega srebra an pirita (željezo), u Čišnjah pa, de je samo prit.

Inženirji raziskujejo povjedane kraje sami, brez pomoči domačicou an pravijo, de so poslani od velikega industrijskega trsta »Montecatini«, ki ima u rokah skoraj vse italijanske minjere. Do donás ne vjemo do kojšnega zaključka se paršli inženirji troštamo pa se, de bo kaj dobrega. En inženir je povjedu, de so u več karjih rjes ušafal rudo an de boju še naprej raziskoval.

TAJPANA

12 MILIJONOU ZA BRJESKI AN VIŠKORSKI VODOVOD

Po dougem čakanju e se governo decidu dati našemu kamunu posojilo za narditi vodovod u Brezjah an Viškorski. Posojilo u znaša 12 milijonou lir, djelo ne čé začeti u jeseni. Od tjeht 12 milijonou lir, 8 so dodeljeni za brjeski vodovod, 4 pa za viškorski. U kratkem u čé naš kamun dati djelo na licitacijo (ašto). Zatuo to bi tjelo beti dobro, k' no to ašto tatita domači ljudje, saj na je usjem odjerta. Še mješe to bi tjelo beti, k' no se naši ljudje spravita tu no dieousko kooperativo.

ZA MLEKARNO U PROSNIDE

To nje dougo od tega, k' so se u Prosnide spravili usi hišni možje skupaj an razpravljali o potrebi zgraditve mlekarne u vasi, ki manjka. Na žalost pa nje se ležli dakordo an takuo boju mucrili še sjerit po hišah mljeko. Ne moremo zastopit kakuó je tuo, de u Prosnide je še tajsnih, de nečejó mlekarne. Vas je zudost velika an tud živine imajo pouno, zatuo je velika škoda še čakat, posebno sadá, k' je tud en lec, ki pravi, da pomaga daržava s 75% par stroškah. Mlekar na ne bo dost koštala, saj imamo tle par nas ves materjal za jo zgradit. Kamnanje, pjesak an jupno ga imamo u vasi. Tud djelouna sila ne manjka, sa' je ni hiše, de bi ne imjela kajšnega brez djela. Tuo kar bo koštalo je impreštarija, a tjeht ki smo povjedali, za jo kupit pride daržava na pomoč. Zatuo ne stuojmo čakati an pojmo usi dakordo an nardimo mlekarno, ker tuo je use za naš interes. Poglejta Brezje, ki so pred čvimi ljeti nardil mlekarno. Tista vas, čeglih je buj majhna ku naša, je nardila svojo mlekarno an jo skoraj tud plačila. Ljudje u tisti vasi sadá dobijo ljepe soude za njih mljeko, ker ser an maslo, k' predjelavajo iz njega, velja čosti več ku tisti, ki se doma predjelava. Povrh tega se ne straca nič mljeka. Uzomita torej za uzgled Brezje!

A BO »BREDA« ZARJES POSTAVILA FABRIKO PAR NAS?

Zadnjič smo pisali u našim žornalju o rovi električni centrali u Karnahiti, donás pa mamó povjedati, de so prožeti za povjedano djelo že nareti an zatuo djela bi morala u kratkem začeti. Ustanovila se je že »Hidroelektrična družina Karnahita« (Società Idroelettrica Cornappo). Delničarji (azionisti) te družbe so Del Fabbro iz Taržizma an še nekateri družji iz Vidma.

Za narditi novo električno centralo to čé beti bizunjo dosti djelaucou, saj to se govori o čentenaarje milijone lir za to djelo, k' te bi muorlo beti končano entro dve ljeti. Zadnje čase to se dosti govori o rešitvi problema dižekupacijoni. Zatuo ljudje so zlo kontenti. Posebno kontenti so o novici, ki se je pred dnevi razširila par nas glede fabrike, ki namerava družba »Breda« zgraditi u Debelcu. Saj prou zavoj te fabrike no čé začeti prece djelati novo električno centralo u Karnahiti.

Mi usi z velikim navdušenjem pozoravljamo to inicijativo, zak' smo siguni, k' samo s postavljanjem industrije se bo morlo par nas jeti von iz crize u katjero smo padli. A ne bi tjeli, k' ta za to inicijativo to se skrivaj kej družega, kak škopo politiki. Še na Južnem Tirolu so »Montecatini« an drugi veliki italijanski trusti nardili velike industrijske objekte, a za keha. Ne za do roščé ljudi. Nardile so je za ljudi iz družih provinc Italije, de bi poplaval »Toljeske, k' no tatje žive. Ne bi tjeli zatuo, k' to deventéj dnako tle par nas.

